

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ НАФТИ І ГАЗУ

Інститут природничих наук і туризму
Кафедра нафтогазової геофізики

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Директор

_____ О. Ю. Витязь

«_____» _____ 2021

ПРОМИСЛОВА ГЕОФІЗИКА

(назва навчальної дисципліни)

РОБОЧА ПРОГРАМА

Перший (бакалаврський) рівень

Галузь знань **18 – Виробництво і технології**

Спеціальність **185 - Нафтогазова інженерія та технології**

Освітньо-професійна програма **Видобування нафти і газу**

Вид дисципліни **вибіркова**

Івано-Франківськ
2021

Робоча програма дисципліни «**Промислова геофізика**» для студентів, що навчаються за освітньо-професійною програмою на здобуття ступеня бакалавр за спеціальністю «**185 - Нафтогазова інженерія та технології**».

Розробник:

професор кафедри
нафтогазової геофізики,
Д. Г. Н

Федоришин Д.Д.

Навчально-методичний комплекс схвалено на засідання кафедри
нафтогазової геофізики

Протокол від « _____ » _____ 2021 року № _____

Завідувач кафедри

Нафтогазової геофізики _____ Д. Д. Федоришин
(підпис)

Гарант ОПП _____

1 ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Ресурс годин на вивчення дисципліни «**Промислова геофізика**» згідно з чинним РНП, розподіл по семестрах і видах навчальної роботи для різних форм навчання характеризує таблиця 1.

Таблиця 1 – Розподіл годин, виділених на вивчення дисципліни «Промислова геофізика»

Найменування показників	Всього		Семестр 7	
	Денна форма навчання (ДФН)	Заочна (дистанційна) форма навчання (ЗФН)	Денна форма навчання (ДФН)	Заочна (дистанційна) форма навчання (ЗФН)
Кількість кредитів ECTS	3	3	3	3
Кількість модулів	3	3	3	3
Загальний обсяг часу, год	90	90	90	90
Аудиторні заняття, год, у т.ч.:	54	14	90	14
лекційні заняття	36	8	36	8
семінарські заняття	-			
практичні заняття	-			
лабораторні заняття	18	6	18	6
Самостійна робота, год	36	76	36	76
Форма семестрового контролю	Диференційований залік		Диференційований залік	

2 МЕТА ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Мета – ознайомлення та закріплення студентами знань основ теорії геофізичних методів дослідження свердловин, з принципом вимірювання, з технікою і методикою виконання досліджень в свердловинах, з вивченням можливостей методів ГДС при вирішенні технічних задач, ознайомлення з правилами безпеки та промсанітарії і охорони навколишнього середовища.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен демонструвати такі результати навчання через знання, уміння та навички:

- знати призначення різних методів ГДС;
- фізичну суть кожного методу, техніку і методику виконання досліджень в свердловині;
- розуміти як впливають свердловинні умови на покази геофізичних параметрів;
- обґрунтовано рекомендувати комплекс ГДС для вирішення конкретної геологічної задачі;
- визначити літологію розрізу свердловини, виділити інтервали залягання колекторів, оцінити якість цементування колони і вирішувати ряд як технічних так і промислових задач.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів компетентностей, передбачених відповідним стандартом вищої освіти України:

загальних:

- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, пов'язаними із впровадження сучасних технологій видобування нафти і газу (ЗК-6);
- здатність працювати в команді у процесі видобування нафти і газу (ЗК-7).

фахових:

- базові уявлення про геологічні процеси та закономірності формування гірських порід на нафтогазових покладів, а також основні принципи пошуку родовищ нафти і газу та спорудження свердловин (ФК-2);
- знання та володіння сучасними методами ідентифікації та класифікації об'єктів та технологій обробки та експлуатації нафтових і газових родовищ, в тому числі на аналізі світових інформаційних іншомовних джерел (ФК-3);
- вміння оцінити колекторські властивості пластів та ефективність роботи свердловинного обладнання та причини їх зниження, використовуючи результати промислово-геофізичних, гідродинамічних та інших досліджень (ФК-4);
- здатність застосовувати сучасні методи моделювання технологічних параметрів прогресивних технологій нафти і газу (ФК-8).

Програмні результати навчання, передбачені відповідним стандартом вищої освіти України:

- демонструвати вміння абстрактно мислити, виконувати системний аналіз та синтез про розроблені технологічних та розрахункових схем технічних систем видобування нафти і газу (ПНР-1);

- демонструвати досконале застосування інформаційних технологій для вирішення задач і проблем, пов'язаних із процесом видобування нафти і газу, в тому числі знання промислово-геофізичних та гідродинамічних досліджень пласта та свердловини (ПНР-4);
- демонструвати знання основ геології та геодезії, стосовно технологічних процесів буріння, видобування, збору, підготовки, транспортування та зберігання нафти і газу (ПНР-6);
- демонструвати навички розробляння на практичній реалізації типових технологічних процесів і вміння приймати технічно і економічно обґрунтовані рішення на всіх етапах видобування нафти і газу (ПНР-7);
- ефективно застосовувати сучасні математичні методи для математичного моделювання технологічних параметрів процесів розробки та експлуатації нафтових родовищ та свердловин (ПНР-11).

3 ПРОГРАМА ТА СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

3.1 Тематичний план лекційних занять

Тематичний план лекційних занять дисципліни характеризує таблиця 2.

Таблиця 2 – Тематичний план лекційних занять

Шифри модулів (М), змістових модулів (ЗМ) та навчальних елементів (НЕ)	Модулі, змістові модулі, навчальні елементи	Обсяг лекційних занять, год.		Література	
		ДФ Н	ЗФ Н	Порядковий номер	Розділ, підрозділ
ЗАЛКОВИЙ КРЕДИТ 1 (7 семестр)					
М 1	Вступ. Завдання геофізичних досліджень свердловин. Комплексна інтерпретація результатів досліджень. геофізичні станції та устаткування	12	3		
<i>ЗМ 1.1</i>	<i>Фізичні основи використання електричних методів для отримання інформації при геофізичних дослідженнях в процесі буріння свердловин</i>	<i>12</i>	<i>3</i>		
T 1.1.1	Теоретичні основи електричних геофізичних методів. Класифікація геофізичних методів, задачі, які використовуються за результатами ГДС. Способи реєстрації аналогова та цифрова реєстрація.	4	1		
T 1.1.2	Фізичні основи БКЗ, використання результатів ГДС отриманих при розробці та видобутку нафти і газу.	4	1		
T 1.1.3	Фізична суть при дослідженнях у відкритому стовбурісвердловини бокового і індукційного каротажу. Застосування результатів для визначення параметрів зони проникнення пласта.	4	1		
T 1.1.4	Призначення та проведення методу ПС. Фізична суть, використання результатів методу в процесі буріння свердловин для літологічного розчленування.				
М2	Радіоактивні, акустичні та термометричні методи. Фізична суть методів. Задачі, які вирішуються за результатами радіоактивних методів.	12	3		
<i>ЗМ 2.1</i>	<i>Основні геолого-геофізичні параметри радіоактивних, акустичних та інших неелектричних методів отриманих у процесі буріння свердловин</i>	<i>4</i>	<i>1</i>		
T 2.1.1	Гамма-каротаж. Технологічні та методичні основи проведення ГГКг та ГГКс для встановлення границь пластів	2			

Т 2.1.2	Форма кривих ГК напроти піщаних і глинистих порід в умовах поглинання бурового розчину	1			
Т 2.1.3	Гамма-гамма методи. Фізична суть. Технологія проведення. Задачі, які вирішуються у процесі розробки та експлуатації нафтогазових родовищ	1			
ЗМ 2.2	<i>Нейтронні методи. Методичні та технологічні способи проведення нейтронних методів в пошукових та розвідувальних свердловинах, а також в обсаджених свердловинах</i>	4	1		
Т 2.2.1	Фізична суть методів НК, ННК, ІННК. Інтерпретація результатів нейтронних методів в процесі обводнення продуктивних пластів	2			
Т 2.2.2	Джерела нейтронів, нейтронні властивості гірських порід. Задачі, які вирішують у процесі буріння з використанням різного типу джерел.	2			
ЗМ 2.3	<i>Акустичні та термометричні дослідження у процесі дослідження пошукових, розвідувальних та експлуатаційних свердловин, а також оцінки пертофізичних параметрів.</i>	4	1		
Т 2.3.1	Низькочастотні акустичні дослідження. Задачі, які вирішують. Методика та технологія проведення АКШ та низькочастотного акустичного каротажу.	2			
Т 2.3.2	Як відображаються на морфології акустичної кривої продуктивні пласти. Випромінювачі та приймачі акустичних коливань.	1			
Т 2.3.3	Теплові властивості гірських порід. Термометрія свердловин. Способи проведення термометрії.	1			
М 3	Прострілювально-вибухові роботи. Методологічні основи визначення якості щеплення цементу з колоною в процесі буріння пошукових, розвідувальних та експлуатаційних свердловин	12	2		
ЗМ 3.1	<i>Задачі, які вирішують за допомогою прострілювально-вибухових робіт.</i>	6	1		
Т 3.1.1	Способи прив'язки об'єктів перфорації. Обґрунтування типу вибухових пристроїв в процесі буріння свердловин	3			
Т 3.1.2	Інтенсифікація видобутку вуглеводів. Типи перфораторів, їх переваги та недоліки	3			
ЗМ 3.2	<i>Діагностика стану обсаджених труб в процесі буріння пошукових, розвідувальних свердловин. Визначення відхилення свердловини від заданого напрямку.</i>	6	1		
Т 3.2.1	Виділення інтервалів затрубної циркуляції та перетікання води у продуктивні пласти. Визначення характеру насичення порід-колекторів.	3			
Т 3.2.2	Організація і технологія проведення ГДС. Техніка безпеки та охорона навколишнього середовища в процесі буріння.	3			

ДФН: Сума по заліковому кредиту 1 – 36 годин
 ЗФН: Сума по заліковому кредиту 1 – 8 годин
 Загальна кількість модулів – 3
 В першому модулі - 1 змістових модулів
 В другому модулі - 3 змістових модулів
 В третьому модулі – 2 змістових модулів.

3.2 Тематичний план лабораторних занять

Таблиця 3 – Зміст лабораторних занять

Шифри модулів та занять	Назви модулів та теми занять	Обсяг занять, год.		Література	
		ДФН	ЗФН	Джерело	Розділ, підрозділ
ЗАЛКОВИЙ КРЕДИТ 1 (7 семестр)					
М 1	Вступ. Завдання геофізичних досліджень свердловин. Комплексна інтерпретація результатів досліджень. геофізичні станції та устаткування				
ЗМ 1.1	Фізичні основи використання електричних методів для отримання інформації при геофізичних дослідженнях в процесі буріння свердловин				
<i>Л 1.1.1</i>	<i>Типи зондів методу електричного позірного опору. Форми кривих методу ПО, визначення границь пластів, їх товщини зондами різної довжини</i>	2	4		
<i>Л 1.1.2</i>	<i>Побудова фактичної кривої бокового каротажного зондування (БКЗ) та визначення параметрів зони проникнення фільтрату бурового розчину</i>	2			
М 2	Радіоактивні, акустичні та термометричні методи. Фізична суть методів. Задачі, які вирішуються за результатами радіоактивних методів.				
ЗМ 2.1	Основні геолого-геофізичні параметри радіоактивних, акустичних та інших неелектричних методів отриманих у процесі буріння свердловин				
<i>Л 2.1.1</i>	<i>Виділення пластів-колекторів, визначення коефіцієнта пористості, коефіцієнта нафтогазонасичення розкритих перспективних на вуглеводні породи-колектора.</i>	2			
<i>Л 2.1.2</i>	<i>Літологічне розчленування розрізів свердловини за даними ГДС. Побудова літолого-стратиграфічної колонки</i>	4			
М 3	Прострілювально-вибухові роботи. Методологічні основи визначення якості щеплення цементу з колоною в процесі буріння пошукових, розвідувальних та експлуатаційних свердловин				
ЗМ 3.1	Задачі, які вирішують за допомогою прострілювально-вибухових робіт.				

Л 3.1.1	Вивчення будови, принцип роботи інклінометрів. Побудова інклінограми.	2			
Л 3.1.2	Вивчення будови, принцип роботи та градування каверноміра.	2			
Л 3.1.3	Вивчення будови, принцип роботи та градування термометрів.	2			
ЗМ 3.2					
Л 3.2.1	Вивчення геофізичних станцій, геофізичного обладнання, кабелів.	2	2		
ДФН: Всього годин - 18					
ЗФН: Всього годин - 6					

3.3 Тематичний план та зміст самостійної роботи

Самостійна та індивідуальна робота студентів передбачає роботу з рекомендованою літературою, практикумами, методичними вказівками, конспектом лекцій з метою підготовки до наступних занять і закріплення знань, отриманих на лекціях і лабораторних заняттях. Під час самостійної роботи студенти проробляють питання, що дозволяють глибше познайомитися з особливостями фізичних властивостей гірських порід, використання петрофізичних характеристик та моделей при інтерпретації результатів ГДС.

Таблиця 4 – Перелік питань, призначених для самостійного вивчення

Шифри модулів, змістових модулів, навчальних елементів та питань	Назви модулів змістових модулів, навчальних елементів та питань	Обсяг, год.		Література		Форма звітності
		ДФН	ЗФН	Джерело	Розділ, підрозділ	
ЗАЛКОВИЙ КРЕДИТ 1 (7 семестр)						
М 1	Вступ. Завдання геофізичних досліджень свердловин. Комплексна інтерпретація результатів досліджень. Геофізичні станції та устаткування	12	26			
<i>ЗМ 1.1</i>	<i>Фізичні основи використання електричних методів для отримання інформації при геофізичних дослідженнях в процесі буріння свердловин</i>	<i>12</i>	<i>26</i>			Конспект
Т 1.1.1	Каротажні станції, обладнання та кабелю. Фотореєстратори, панельні каротажу, датчики глибин, прихватоміри.	3	7			
Т 1.1.2	Зонди, типи зондів, коса БКЗ, розрахунок кос	3	7			
Т 1.1.3	Стандартний каротаж, метод самочинних потенціалів ПС.	3	6			

Т 1.1.4	Боковий каротаж, бокове каротажне зондування, дивергентний каротаж.	3	6			
М 2	Радіоактивні, акустичні та термометричні методи. Фізична суть методів. Задачі, які вирішуються за результатами радіоактивних методів.	12	25			
<i>ЗМ 2.1</i>	<i>Основні геолого-геофізичні параметри радіоактивних, акустичних та інших неелектричних методів отриманих у процесі буріння свердловин</i>	<i>12</i>	<i>25</i>			Конспект
Т 2.1.1	Гамма-методи, задачі, які вирішують у процесі буріння.	3	5			
Т 2.1.2	Нейтронні методи, фізична суть. Задачі, які вирішують у процесі буріння.	3	5			
Т 2.1.3	Методи штучної гамма-активності гірських порід, задачі які вирішують	2	5			
Т 2.1.4	Імпульсні нейтронні методи, задачі які вирішують	2	5			
Т 2.1.5	Акустичні методи. Пружні властивості гірських порід	2	5			
М 3	Прострілювально-вибухові роботи. Методологічні основи визначення якості щеплення цементу з колоною в процесі буріння пошукових, розвідувальних та експлуатаційних свердловин	12	25			
<i>ЗМ 3.1</i>	<i>Задачі, які вирішують за допомогою прострілювально-вибухових робіт.</i>	<i>12</i>	<i>25</i>			Конспект
Т 3.1.1	Методи вивчення технічного стану свердловини	2	5			
Т 3.1.2	Способи та методики визначення водонафтових контактів.	2	5			
Т 3.1.3	Комплексна інтерпретація даних ГДС.	3	5			
Т 3.1.4	Підготовка свердловин до прострілювально-вибухових робіт.	3	5			
Т 3.1.5	Підготовка свердловин до геофізичних досліджень свердловин, дебітометрія, розходоетрія, техніка безпеки.	2	5			
ДФН: Всього годин на самостійну роботу - 36						
ЗФН: Всього годин на самостійну роботу - 76						

3.4 Структура залікових кредитів дисципліни

Таблиця 5 – Залікові кредити дисципліни

Шифр модуля	Назва модуля	Лекції		Лабораторні заняття		Самостійна робота	
		ДФН	ЗФН	ДФН	ЗФН	ДФН	ЗФН
М 1	Вступ. Завдання геофізичних досліджень свердловин. Комплексна інтерпретація результатів досліджень. Геофізичні станції та устаткування	12	3			12	26
ЗМ 1.1		12	3	4	4	12	26
М 2	Радіоактивні, акустичні та термометричні методи. Фізична суть методів. Задачі, які вирішуються за результатами радіоактивних методів.	12	3			12	25
ЗМ 2.1		4	1	6		12	25
ЗМ 2.2		4	1				
ЗМ 2.3		4	1				
М 3	Прострілювально-вибухові роботи. Методологічні основи визначення якості щеплення цементу з колоною в процесі буріння пошукових, розвідувальних та експлуатаційних свердловин	12	2	10		12	25
ЗМ 3.1		6	1	6		12	25
ЗМ 3.2		6	1	2	2		
	<i>ДФН: Всього 90 год. /3 кредита в заліковому кредиті 1 ЗФН: Всього 90 год. /3 кредита в заліковому кредиті 1</i>						

Таблиця 6 Мета вивчення і засвоєння змістових модулів

Шифри модулів	Мета діяльності і зміст уміння
М 1	
ЗМ 1.1	Дати знання про фізичну суть методів ГДС
М 2	
ЗМ 2.1	Дати знання про гамма-каротаж, його різновиди та застосування його результатів
ЗМ 2.2	Дати знання про нейтронні методи, особливості їх проведення і застосування
ЗМ 2.3	Дати знання про акустичні і термометричні дослідження, а також їх застосування для оцінки петрофізичних параметрів
М 3	
ЗМ 3.1	Дати знання про прострілювально-вибухові роботи
ЗМ 3.2	Дати знання про можливості діагностики стану обсадних колон, їх недоліків та відхилень

4 НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

4.1 Основна література

1. Федоришин Д.Д., Федорів В.В., Гаранін О.А. Геофізичні дослідження в нафтогазових свердловинах. – Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2021
2. Дьяконов Д.И., Леонтьев Е.И., Кузнецов Г.С. Общий курс геофизических исследований скважин. – М., Недра, 1984.
3. Добрынин В.М., Вендельштейн Б.Ю., Резванов Г.А., Африкян А.Н. Промысловая геофизика. – М: Недра, 1986.
4. Заворотько Ю.М. Фізичні основи геофізичних методів дослідження свердловин. – Київ: УкрДГРІ, 2010
5. Федоришин Д.Д., Федорів В.В. Промислова геофізика лабораторний практикум. Для студентів спеціальності «Видобування нафти і газу», 2003
6. Орлов О.О., Федоришин Д.Д., Омельченко В.Г., Трубенко О.М., Чорний М.І. Геологічні основи розробки нафтових і газових родовищ. – Івано-Франківськ, 2009.

4.2 Додаткова література

7. Ловля С.А. Прострелочно-взрывные работы. – М.: Недра, 1987
8. Физические свойства горных пород и полезных ископаемых. Справочник геофизика/ Под ред. Н.Б.Дортман – М.: Недра, 1984.

5 СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

Застосовується рейтингова система оцінювання знань згідно з "Положенням про систему поточного і підсумкового контролю оцінювання знань та визначення рейтингу студентів", затвердженим ректором університету 31.08.1994 р.

Знання лекційного матеріалу оцінюється 45 балами, самостійного вивчення – 15 балами, виконання лабораторних робіт – 40 балами

Таблиця 5.1 Оцінювання знань студентів за видами робіт

Види робіт, що контролюються	Шифри модулів та навчальних елементів	Максимальна кількість балів
Заліковий кредит 1		
1 Засвоєння модулів програмного матеріалу дисципліни	М 1	15
	М 2	15
	М 3	15
2 Самостійне вивчення окремих питань	Т 1.1	1
	Т 1.2	1
	Т 1.3	1
	Т 1.4	1
	Т 1.5	1
	Т 2.1	1
	Т 2.2	1
	Т 2.3	1
	Т 2.4	1
	Т 2.5	1
	Т 3.1	1
	Т 3.2	1
	Т 3.3	1
	Т 3.4	1
	Т 3.5	1
3 Лабораторні роботи:	Л 1.1.1	5
	Л 1.1.2	5
	Л 1.2.1	5
	Л 1.3.1	5
	Л 2.1.1	5
	Л 2.1.2	5
	Л 2.1.3	5
	Л 2.2.1	5
Всього за 7 семестр		100 балів